
REQUIREMENTS FOR CAPITAL ADEQUACY OF COMMERCIAL BANKS AND METHODOLOGY OF ANALYSIS

Atamuradov Bozorboy Berdimuratovich¹

Banking and Finance Academy

KEYWORDS

Basel III framework, capital adequacy requirement, commercial banks

---

ABSTRACT

The purpose of the article was to study the significance of capital adequacy requirements within the Basel III framework for commercial banks in Kenya. A descriptive survey design was used for a population consisting of 43 commercial banks operating in Kenya. The target population consisted of 159 management staff working in the head offices of various commercial banks in Kenya. The population included senior, middle, and junior/entry-level management staff. A sample of 30% was selected from each group. Primary data were collected using questionnaires, which were delivered to the banks' head offices and collected later once the respondents had filled them out. Descriptive analysis was used for analyzing quantitative data, while content analysis was employed for qualitative data. The study confirms that capital adequacy requirements are important for commercial banks. The study also shows that financial stability, credit risk management, reduced vulnerability to liquidity shocks, balance sheet structure, and deposit insurance affect the capital requirements of commercial banks in Kenya. Moreover, the study concludes that Basel III increases capital requirements for counterparty credit risk arising from derivatives, repurchase agreements, and securities financing activities. This study recommends that banks ensure flexible Basel III management expertise that provides speed, accuracy, and efficiency to achieve a competitive advantage.

2181-2675/© 2024 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: **10.5281/zenodo.12718926**

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

---

¹ Graduate student of "Bank accounting, audit and control" Department, Banking and Finance Academy, Tashkent, Uzbekistan (atamuradov_b@turonbank.uz)

TIJORAT BANKLARI KAPITALINING MONANDLIGIGA QO'YILADIGAN TALABLAR VA TAHLIL USLUBIYOTI

KALIT SO'ZLAR/
КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:

Basel III doirasi, kapital yetarliligi talabi, tijorat banklari

ANNOTATSIYA/ АННОТАЦИЯ

Maqolaning maqsadi Keniyadagi tijorat banklari uchun Basel III doirasidagi kapital yetarliligi talablarining ahamiyatini o'rganish edi. Keniyada faoliyat yurituvchi 43 ta tijorat banklari aholisiga nisbatan tavsifiy so'rovnomma dizayni qo'llanildi. Maqsadli aholi Keniyadagi turli tijorat banklarining bosh ofislarida ishlaydigan 159 nafar boshqaruv xodimlaridan iborat edi. Aholi Katta, O'rta va Junior yoki Kirish darajasidagi boshqaruv xodimlaridan iborat edi. Har bir guruhdan 30% namunasi tanlandi. Birlamchi ma'lumotlar bankning bosh ofislariga so'rovnomalar tushirilib, respondentlar so'rovnomalarni to'ldirganidan so'ng yig'ilib olindi. Miqdoriy ma'lumotlarni tahlil qilish uchun tavsifiy tahlil, sifatli ma'lumotlarni tahlil qilish uchun esa kontent tahlili qo'llanildi. Tadqiqot kapital yetarliligi talabining tijorat banklari uchun muhim ekanligini tasdiqlaydi. Tadqiqot moliyaviy barqarorlik, kredit xavfini boshqarish, likvidlik shoklariga nisbatan zaiflikning kamayishi, balans tuzilishi va depozit sug'urtasi Keniyadagi tijorat banklarining kapital talablariga ta'sir qilishini aniqlaydi. Shuningdek, tadqiqot Basel III derivativlar, qayta sotib olish shartnomalari va qimmatli qog'ozlarni moliyalashtirish faoliyatidan kelib chiqadigan kontragent kredit xavfi uchun kapital talablarini oshiradi, degan xulosaga keladi. Ushbu tadqiqot banklarga Basel III boshqaruv tajribasini ta'minlashni tavsiya qiladi, bu esa tezlik, aniqlik va samaradorlikni ta'minlab, raqobatdosh ustunlikni oshiradi.

2009-2010 yillardagi global moliyaviy inqiroz dunyo bo'ylab banklarning tartibga solish tizimini qayta ko'rib chiqish zaruriyatini keltirib chiqardi. Natijada, tartibga solish tizimidagi kamchiliklarni tuzatish uchun islohotlar kerak bo'ldi. Bank nazorati bo'yicha Bazel qo'mitasi (BCBS) global banklarning tartibga solish tizimini isloh qilish bo'yicha sa'y-harakatlarga rahbarlik qilmoqda (BCBS, 2010a). 2010 yil dekabr oyida BCBS Basel III takliflarini e'lon qildi, bu esa milliy tartibga soluvchi organlar va mintaqaviy nazorat tashkilotlari o'z moliyaviy tizimlarining sharoitlariga mosligini baholash uchun ko'rib chiqmoqda. Bean (2009)ga ko'ra, banklar kapital etishmovchiligi sabablaridan biri bo'lib, 2007-2010 yillardagi moliyaviy inqirozning sabablaridan biri edi. 2007-2009 yillardagi moliyaviy inqiroz xalqaro moliyaviy bozorlar va real iqtisodiyotga hamon ta'sir ko'rsatmoqda.

Global moliyaviy inqirozdan asosiy saboqlar leverage, kapital va likvidlik atrofida aylanadi. BCBS (2010b) ma'lumotlariga ko'ra, kredit pufakchasi mavjudligi, moliyaviy mahsulotlar va texnikalardagi doimiy innovatsiyalar hamda adolatli qiymat hisob-kitobi bu kontekstda inqirozning qo'shimcha sabablaridan biri sifatida ko'rsatilishi kerak. Bundan

tashqari, banklarning yetarli darajada tartibga solinmagani moliyaviy inqirozning asosiy sabablaridan biri sifatida ko'riladi (BCBS, 2010a; Calice, 2010). Moliyaviy Barqarorlik Kengashi (2011) ma'lumotlariga ko'ra, global inqiroz dunyo bo'ylab banklarga katta ta'sir ko'rsatdi. Inqiroz ko'plab banklarning juda ko'p leverage, kam kapital va yetarli likvidlikka ega bo'lmagani tufayli yuzaga keldi. Shu sababli, ular 2007 yildan beri yuzaga kelgan katta savdo va kredit yo'qotishlarini o'zlashtira olmadilar va ko'plab banklar muvaffaqiyatsizlikka uchradi (Xalqaro Valyuta Jamg'armasi, 2010). Bank sektoridagi zaifliklar tezda moliya tizimining qolgan qismiga va iqtisodiyotga o'tdi, natijada likvidlik va kredit mavjudligining katta qisqarishiga olib keldi (Moreno, 2011). Basel III Bazel kelishuvlarining uchinchi qismi bo'lib, BCBS tomonidan kapital yetarliligi (yangi leverage koeffitsienti va kapital buferlarini o'z ichiga olgan holda), bozor likvidligi xavfi (yangi qisqa muddatli va uzoq muddatli likvidlik koeffitsientlari bilan) va barqarorlikka qaratilgan stress testlarini o'z ichiga olgan global tartibga solish standarti hisoblanadi. Basel III global tartibga solish standartlariga kiritilgan islohotlar 2010 yil noyabr oyida G-20 tomonidan kelishildi va 2010 yil dekabr oyida Bank nazorati bo'yicha Bazel qo'mitasi tomonidan chiqarildi (BCBS, 2010a). Ushbu islohotlarning asosiy maqsadi banklar yo'qotishlarni qoplash uchun saqlashi kerak bo'lgan kapitalning sifati va miqdori bilan bog'liq kapital yetarliligi talablarini kuchaytirishdir. Bank sektorining xavfsizligi va barqarorligini oshirishga qaratilgan Basel III doirasi kapital komponentlarining sifati va miqdorini yaxshilash, leverage koeffitsienti, likvidlik standartlari va oshirilgan oshkor etish zaruratini ta'kidlaydi. Shuning uchun Basel III eng so'nggi inqiroz sabablarini nazorat qilishga qaratilgan sa'y-harakatdir. Bunday tartibga solish o'tmishda samarali bo'lgan (BCBS, 2010b).

Basel III yangi va kuchaytirilgan qoidalarni joriy etadi, bu qoidalar orasida kapitalning yangi va qat'iyroq ta'rifi – kapital bazasining izchilligini, shaffofligini va sifatini oshirishga mo'ljallangan – va global likvidlik standarti joriy etilishi mavjud (BCBS, 2010a,b). Ikki yangi likvidlik koeffitsienti – uzoq muddatli Net Stable Funding Ratio (NSFR) va qisqa muddatli Likvidlik Qoplamasi Koeffitsienti (LCR) – banklarni yuqori sifatli likvid aktivlarni ko'paytirishga va barqaror moliyalashtirish manbalarini sotib olishga chaqiradi, bu likvidlik xavfini boshqarish tamoyillariga muvofiq bo'lishini ta'minlaydi. Bundan tashqari, Basel III yangi leverage koeffitsientini joriy etadi, bu riskga asoslangan Basel II doirasining o'rnini bosadi. Tier 1 Kapitalning umumiy ta'siriga 3 foiz nisbatini belgilash orqali, yangi leverage koeffitsienti banklarning harakat doirasini cheklashi mumkin (BCBS, 2010c). Bundan tashqari, Basel III qimmatli qog'ozlarni moliyalashtirish faoliyatlari, qayta sotib olish shartnomalari va derivativlardan kelib chiqadigan qarz kredit xavfi uchun kapital talablarini oshiradi. Shuningdek, yangi doira tizimli xavfni va Basel II ning tsiklik ta'sirlarini kamaytirish usullarini ishlab chiqdi. Masalan, u kontrtsiklik kapital buferi va kapitalni saqlashni joriy etadi va "tsikl bo'ylab" proviziya haqida muhokama qiladi. Kredit pufagining yorilishi aktivlar narxining tezda pasayishiga olib keldi, bu Wilmot, Sweeney, Klein & Lantz (2009) tomonidan "soya pul zaxirasi", iqtisodiy o'sish davrida kengayishni

moliyalashtirishda pul vazifasini bajaradigan likvid aktivlar deb atalganlarning kamayishi bilan birga sodir bo'ldi.

Basel III dunyoning moliyaviy tizimlari va iqtisodiyotlariga katta ta'sir ko'rsatishga tayyor. Basel III ning bank sohasiga ta'siri chuqur bo'lishi mumkin. BCBS (2010b) ga ko'ra, yangi minimal kapital standartlarining o'zgarishlari savdo kitoblari uchun yuqori kapital talablariga qo'shilgan holda ba'zi biznes modellari kam foydali yoki hatto foydasiz bo'lishiga olib keladi va banklar o'z strategiyasi va biznes portfelini o'zgarishlar nuqtai nazaridan qayta ko'rib chiqishlari kerak bo'ladi.

Kasal bo'lgan global iqtisodiyot milliy byudjetlarda katta teshiklar paydo qilganida, OECD davlatlaridagi moliyaviy regulyatorlarga nisbatan tanqidlar kuchaygan. Yangi rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda ularning hamkasblari ochiq tanqidiy hujumlardan qutulib qolmadi (Ashcraft va Schuermann, 2008). Kredit reyting firmalari subprime kreditlardan kelib chiqadigan ikkilik xavflarni va yangi moliyaviy arxitekturani to'g'ri o'lchashda muvaffaqiyatsizlikka uchraganida, siyosatchilar uy xaridlari va iste'molni qo'shimcha rag'batlantirish uchun oson pul va past foiz stavkalariga murojaat qilishdi (Mishkin, 2008). Bundan tashqari, xalqaro moliyaviy bozorlarning ochiqligi g'arbiy hukumatlarni katta chet el qarzlarni past foiz stavkalarida olishga undadi, ayniqsa, ular 2001 yildan keyingi retsessiyaga qaytishdan charchaganliklari uchun.

Davlat obligatsiyalarini chiqarish yangi rivojlanayotgan iqtisodiyotlarning barqaror suveren qimmatli qog'ozlarga bo'lgan ochligini qondirdi (Balin, 2010). Natijada, g'arbiy fiskal agentlar 90 foiz qarzdan YAIM nisbatiga yaqinlashadigan milliy qarz to'pladilar, bu iqtisodiy muammolarni keltirib chiqaradi (Reinhart va Rogoff, 2010). Afrika uchun makroprudensial tartibga solish zarur bo'lsa-da, Basel III takliflari qit'adagi tizimli xavflarni kamaytirishda hali ham etarli emas. Buning sababi, ular bank tizimi orqali vositachilik qilingan chegaralarni kesib o'tadigan kapital oqimlaridan kelib chiqadigan tizimli tahdidlar bilan shug'ullanmaydi.

Lukonga va Kay (2010) Afrikadagi tartibga solish kamchiliklarini bartaraf etish uchun Basel III taklif qilgan vositalardan kattaroq to'plam kerakligini ta'kidlashadi. Ushbu vositalar chet el valyutasiga ta'sir qilishni cheklash va katta kreditlarni to'plashni cheklash tartiblarini o'z ichiga olishi mumkin. Bu Afrikada sog'lom va moslashuvchan moliyaviy tizimni ta'minlash uchun ko'proq agressiv tartibga solish rejimini talab qiladi. Ko'pgina Afrika mamlakatlari an'anaviy tijorat banklaridan tashqarida bo'lgan biznes faoliyatiga, banklarning katta kredit konsentratsiyalari va xorijiy valyuta ta'sirlariga cheklovlar qo'yadi.

Lukonga va Kay (2010) shuningdek, Afrikadagi bank tartibga solish ilg'or iqtisodiyotlarga nisbatan kuchliroq ekanligini, ularning asosan faqat bitta tartibga solish vositasi - kapital yetarliligi talabi bilan cheklanishlarini va bu ilg'or iqtisodiyotlarni banklar tomonidan kapitalni kamaytirish uchun "o'yinga" tushishlariga olib kelganligini ta'kidlashadi. Basel III ning bank tizimiga potensial ta'siri katta. Banklar likvidlik va kapital xarajatlarining ortishi tufayli kapital rentabelligiga (RoE) ko'proq bosimni his qiladilar. Xususan, Basel III banklarni faqat talablarni bajarish uchun emas, balki samaradorlikni

oshirish va xarajatlarni kamaytirish uchun ham o'z ish jarayonlarini yaxshilash uchun rag'batlantiradi (BCBS, 2010a).

Keniyalik banklar kapital yetarliligi talablarini oshirish, likvidlik talablarini joriy etish va makroprudensial chora-tadbirlar bilan o'z kapital buferlarini yaxshilashga majbur. Shuningdek, banklar umumiy kapitalni tavakkal vaznli aktivlarga nisbati 14,50 foizga, ya'ni hozirgi 12 foizdan yuqoriroq bo'lishini ta'minlashi kerak (CBK, 2013). Banklar CBKning prudensial talablariga muvofiq bufer kapitalini qurmoqdalar va CBK bu jarayon 18 oylik davrda yaxshi o'tishini ta'minlash uchun stress-testlar o'tkazmoqda. Lukonga va Kay (2010) Afrikadagi tartibga solish kamchiliklarini bartaraf etish uchun Basel III taklif qilgan vositalardan kattaroq to'plam kerakligini ta'kidlashadi. Ushbu vositalar chet el valyutasiga ta'sir qilishni cheklash va katta kreditlarni to'plashni cheklash tartiblarini o'z ichiga olishi mumkin. Bu Afrikada sog'lom va moslashuvchan moliyaviy tizimni ta'minlash uchun ko'proq agressiv tartibga solish rejimini talab qiladi. Ko'pgina Afrika mamlakatlari an'anaviy tijorat banklaridan tashqarida bo'lgan biznes faoliyatiga, banklarning katta kredit konsentratsiyalari va xorijiy valyuta ta'sirlariga cheklovlar qo'yadi.

Lukonga va Kay (2010) shuningdek, Afrikadagi bank tartibga solish ilg'or iqtisodiyotlarga nisbatan kuchliroq ekanligini, ularning asosan faqat bitta tartibga solish vositasi - kapital yetarliligi talabi bilan cheklanishlarini va bu ilg'or iqtisodiyotlarni banklar tomonidan kapitalni kamaytirish uchun "o'yinga" tushishlariga olib kelganligini ta'kidlashadi. Basel III ning bank tizimiga potensial ta'siri katta. Banklar likvidlik va kapital xarajatlarining ortishi tufayli kapital rentabelligiga (RoE) ko'proq bosimni his qiladilar. Xususan, Basel III banklarni faqat talablarni bajarish uchun emas, balki samaradorlikni oshirish va xarajatlarni kamaytirish uchun ham o'z ish jarayonlarini yaxshilash uchun rag'batlantiradi (BCBS, 2010a).

Keniyalik banklar kapital yetarliligi talablarini oshirish, likvidlik talablarini joriy etish va makroprudensial chora-tadbirlar bilan o'z kapital buferlarini yaxshilashga majbur. Shuningdek, banklar umumiy kapitalni tavakkal vaznli aktivlarga nisbati 14,50 foizga, ya'ni hozirgi 12 foizdan yuqoriroq bo'lishini ta'minlashi kerak (CBK, 2013). Banklar CBKning prudensial talablariga muvofiq bufer kapitalini qurmoqdalar va CBK bu jarayon 18 oylik davrda yaxshi o'tishini ta'minlash uchun stress-testlar o'tkazmoqda.

Ushbu tadqiqot tavsifiy tadqiqot dizaynidan foydalangan. Tadqiqotning ob'ekti Keniyada faoliyat yurituvchi tijorat banklaridan iborat edi. Maqsadli respondentlar tanlangan tijorat banklarining Nayrobidagi ofislarida ishlovchi 159 ta bo'lim boshliqlari, bo'lim boshliqlarining yordamchilari va nazoratchilar, hisob-kitob va moliya xodimlari kabi quyi darajadagi xodimlarni o'z ichiga oladi. Tadqiqotda qatlamli tanlab olish usuli qo'llanildi. Javob beruvchi xodimlar namunasi Nayrobidagi banklarning bosh ofislarida ishlovchi 159 ta yuqori va o'rta darajadagi menejerlardan tanlandi. Tadqiqot qatlamli tasodifiy tanlab olish usulidan foydalangan. Tadqiqotda umumiy aholi sonining 30% namunasidan foydalanilgan bo'lib, u har bir guruhdan tadqiqot aholisiga qo'shiladigan ulushlarda tanlangan. Ushbu tadqiqotda birlamchi ma'lumotlar so'rovlarda yordamida

yig'ilgan. Ma'lumotlar SPSS va Microsoft Excel yordamida tahlil qilindi. SPSS o'rtacha qiymatlar, standart og'ish, foizlar va chastotalar kabi tavsifiy statistikalarni ishlab chiqarish uchun ishlatilgan. Natijalar jadval, doira diagrammasi va grafiklar shaklida taqdim etilgan. Sifatli ma'lumotlar kontent tahlili yordamida tahlil qilinib, nasriy shaklda taqdim etilgan. Yakuniy loyiha hisobotini tayyorlash uchun miqdoriy va sifatli ma'lumotlar birlashtirildi. Tadqiqotning maqsadi Keniyadagi tijorat banklarida kapital yetarliligi talablarining ahamiyatini baholash edi. Kapital ko'pincha banklarga o'z yo'qotishlarini qoplashga yordam beradigan va shu bilan uzoq muddatda muvaffaqiyatsizlikka uchramaslikka yordam beradigan "yostiq" sifatida qaraladi. Tadqiqotda kapital yetarliligi talabi tijorat banklari uchun juda muhim deb hisoblanishi aniqlangan, bunda moliyaviy barqarorlik, kredit xavfini boshqarish va likvidlik zarbalari oldida zaiflikning kamayishi Keniyadagi tijorat banklarining kapital talablariga katta darajada ta'sir qilishi aniqlangan, balans tuzilishi va depozit sug'urtasi esa Keniyadagi tijorat banklarining kapital talablariga o'rtacha darajada ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, respondentlar Basel III derivativlar, qayta sotib olish shartnomalari va qimmatli qog'ozlarni moliyalashtirish faoliyatidan kelib chiqadigan kontragent kredit xavfi uchun kapital talablarini oshiradi deb qo'shimcha qilishdi. Shunday qilib, kapital konversiya buferi banklar minimal kapital talabini buzmasdan yo'qotishlarni qoplashini va hatto pasayish davrida ham biznesni davom ettirishi mumkinligini ta'minlaydi. Tadqiqot tijorat banklarida kapital yetarliligi talablarining ahamiyatini tasdiqlaydi. Xususan, uning ta'kidlashicha, moliyaviy barqarorlik, kredit xavfini boshqarish, likvidlik shoklariga nisbatan zaiflikning kamayishi, balans tuzilishi va depozit sug'urtasi Keniyadagi tijorat banklarining kapital talablari ustida ta'sir qiladi. Qo'shimcha ravishda, tadqiqot Basel III orqali derivativlar, qayta sotib olish shartnomalari va qimmatli qog'ozlarni moliyalashtirish faoliyati bo'yicha kontragent kredit xavflariga oid kapital talablari oshirilishini ta'kidlaydi. Natijada, kapital o'g'irish buferi banklarga minimum kapital belgisi ostida pastga tushmasdan zararlarini qabul qilishga imkon beradi, shuningdek, ularni kuch-quvvatlash jarayonida ham kreditni oshirmaslik shartida faoliyatini davom ettirishga imkon beradi. Implementatsiya Basel II foydalaridan biri, bank kapitalining bank xavfsizligiga mos ravishda bo'linishi, bu esa moliya fondlarini samarali narxlantirish va taqsimlash natijasida o'tkaziladi. Basel III maqsadlari kapital regulatsiyalarini kuchaytirish, bundan mazkur hayotiy vaziyatlardan kelib chiqadigan urush va iqtisodiy zararlar barqarorlikni oshirish; va bank sohasining zilzilalarni qabul qilish qobiliyatini oshirishdir. Shuningdek, tadqiqot banklarga, raqobatbardosh ustunlikni ta'minlovchi tezlik, aniqlik va samaradorlik ta'minlovchi moslashtirilgan Basel III boshqaruv tajribasini ta'minlashlarini maslahat beradi. Va eng optimal yechimlarni amalga oshirgan banklar yalnizca ideal Basel III taqdim etish platformasiga ega bo'lishlari, balki kelajaklarining tijoraviy rivojlantirish uchun o'rindosh platformaga ega bo'lishlari ham zarurdir. Basel II amaliyoti va davom etuvchi xavfsizlik boshqarishda muvaffaqiyatning asosiy omili bank tashkilotlarining eng yuqori bosqichlarida xaridlarni olish va qo'llab-quvvatlash edi, bu masala faqat menejmentning turli darajadagi darajalari, balki birinchi

navbatda korxonalarining boshqaruv organlari hamda boshqarish kurullari uchun katta muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Shu kabi integratsiyalangan dastur banklarda to'liq ravishda qo'llaniladigan, risk boshqarish yechimlarida va loyihalarda to'liq ravishda amalga oshiriladigan barcha Basel III loyihalari tarmoqlarini ko'rdinatsiyalash uchun mo'ljallangan bo'ladi va bu, asosiy ish jarayonlarining to'liq ravishda qo'llanilishini ta'minlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Ashcraft, A., & Schuermann, T., (2008). Subprimening sekyuritizatsiyasini tushunish ipoteka krediti, Federal zaxira banki Nyu-York, xodimlar hisoboti № 318.
2. Balin, B. J. (2010). Jahon iqtisodiy inqirozining suveren jamg'armalarga ta'siri, Osiyo-Tinch okeani iqtisodiy adabiyoti24 (1): 1-8. Bank nazorati bo'yicha Bazel qo'mitasi (2010a).
3. Bazel III: Global me'yoriy-huquqiy baza yanada mustahkam banklar va bank tizimlari uchun. Bazel, Shveysariya: Bank uchun Xalqaro hisob-kitoblar. Bank nazorati bo'yicha Bazel qo'mitasi (2010b).
4. Bazel III: Xalqaro asos likvidlik riskini o'lchash, standartlar va monitoring. Bazel, Shveysariya: Bank uchun Xalqaro hisob-kitoblar. Bank nazorati bo'yicha Bazel qo'mitasi (2010c).
5. Kompleks tadqiqot natijalari Miqdoriy ta'sirni o'rganish. Bazel, Shveysariya: Xalqaro hisob-kitoblar banki.
6. Bean, C. (2009). Katta moderatsiya, katta vahima va katta qisqarish, Transkript Shumpeterning Yevropa Iqtisodiyotining yillik kongressidagi ma'ruzasi Uyushma, Barselona, 25 avgust.
7. Berger. va boshqalar. al. (2008). Bank raqobati va moliyaviy barqarorlik, J Financial Service 45, pp99-115
8. Botoe, C. (2012). Likvidlikning Liberiya'dagi tijorat banklarining rentabelligiga ta'siri, Nayrobi universiteti nashr etilmagan tezis
9. Brunnermeier, M. K. (2009). 2007-08 yillardagi likvidlik va kredit inqirozini hal qilish, jurnali Iqtisodiy istiqbollor 23(1): 77-100.
10. Kalice, P. (2010). Moliyaviy tartibga solishning oqibatlarini dastlabki baholash Afrika uchun islohot, Siyosat bayonnomasi № 3/2010.